

виконавську, диригентсько-хорову, імпрорізаційно-творчу, науково-дослідницьку, лекційно-просвітницьку, композиторську та інші) і впливає на всебічне розкриття та практичне втілення творчого потенціалу студентів вищих мистецьких навчальних закладів

#### СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Калашник М. Уроки елементарної теорії музики: [навч. посіб.] / Марія Калашник. Харків: Фактор, 2004. 352 с.
2. Малашевська І. А. Інтегрований підхід до професійної підготовки майбутніх учителів музики / І. А. Малашевська // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, 2008. Вип. 16. С. 134–136.
3. Побережна Г. І., Щериця Т. В. Проблеми інтегрованого викладання музично-теоретичних дисциплін у педвузах / Г. І. Побережна, Т. В. Щериця // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир, 2005. Вип. 21. С. 16–18.
4. Смаглій Г. А. Основи теорії музики: [підручник для муз. училищ] / Г. А. Смаглій, Л. В. Маловик. Х. : Факт, 1998. 384 с.
5. Шип С. В. Музична форма від звуку до стилю: [навч. посібник] / Сергій Васильович Шип. К. : Заповіт, 1998. 368 с.

#### REFERENCES

1. Kalashnik, M. (2004). *Uroky elementarnoyi teorii muzyky*. [Lessons in the elementary theory of music.]. Kharkiv.
2. Malashevskaya, I. A. (2008). *Intehratsiya idey do profesynoyi pidhotovky vchyteliv muzyky*.

УДК: 378.14

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-106-111

### ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ LMS MOODLE ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.** Висока конкуренція в освітніх послугах й необхідність забезпечення сучасного високого рівня якості

[Integration of ideas prior to professional training of music teachers]. Pereyaslav-Khmelnytsky.

3. Coastal, G. I., Shcherytsya, T. V. (2005). *Problemy intehratsiyi muzychno-teoretychnykh dysyplin u pedahohichnykh universytetakh*. [Problems of integration of musical and theoretical disciplines at pedagogical universities]. Zhytomyr.
4. Smaglyi, G. A. (1998). *Osnovy teorii muzyky*. [Fundamentals of the theory of music]. Kharkiv.
5. Thorn, S. V. (1998). *Muzychna forma vid zvuku do stilyu*. [Musical form from sound to style]. Kiev.

#### ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

**ЛОКАРЕВА Юлія Валеріанівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

**Наукові інтереси:** музично-теоретична підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва.

#### INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

**LOKAREVA Yuliya Valerianivna** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Music Art and Methods of Music Education of the Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

**Circle of scientific interests:** music-theoretical training of future teachers of music art.

*Стаття надійшла до редакції 01.02.2021 р.*

**МЕЛЬНИК Тетяна Андріївна** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Центральноукраїнського національного технічного університету  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1372-3585>  
e-mail: [semenovichta@ukr.net](mailto:semenovichta@ukr.net)

**ВОЛЧКОВА Галина Костянтинівна** – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економічної теорії, маркетингу та економічної кібернетики Центральноукраїнського національного технічного університету  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9815-2747>  
e-mail: [galinaria@ukr.net](mailto:galinaria@ukr.net)

підготовки фахівців вимагає від науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти високого професійного рівня їх компетентності та впровадження у традиційну

форму навчання нового формату, заснованого на інформаційних технологіях для забезпечення інтерактивної підтримки навчального процесу.

Сьогодні світ дуже динамічний і потребує миттєвих вирішень нестандартних ситуацій, які виникають через низку суб'єктивних та об'єктивних факторів. Пандемія COVID-19 стала випробуванням сучасній вітчизняній системі вищої освіти, тому досвід використання методів дистанційного навчання впродовж періоду жорсткого карантину на сьогодні є актуальним й показовим для подальшого розвитку та впровадження інноваційних методів навчання в усіх закладах вищої освіти України.

Саме тому, в процесі навчання у закладах вищої освіти повинно створюватися нове навчальне середовище, де здобувачі могли б отримувати доступ до навчальних матеріалів, які вивчаються, у будь-який час та в будь-якому місці. Цього можна досягти завдяки впровадженню технології електронного (дистанційного, мобільного) навчання. Завдяки саме цьому, навчальний процес стає привабливішим, демо-кратичнішим, комфортнішим та сприяє розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців з вищою освітою [1, с. 21].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Сьогодні для закладів вищої освіти важливою і актуальною є проблема створення такого високотехнологічного інформаційно-комунікаційного освітнього середовища, в якому здобувач знаходиться щодня в процесі всього періоду навчання, яке повинне відповідати потребам інформаційного суспільства, сучасному стану розвитку науки і техніки, світовим освітнім стандартам і сприяти формуванню інформаційно-комунікаційних компетенцій всіх учасників освітнього процесу [6].

Використання LMS MOODLE при дистанційному навчанні дотепер неоднозначно сприймається науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти. Одні наполягають на активному його застосуванні, інші – на використанні систем Zoom, Skype, Google Classroom, Meet тощо.

Дослідженню проблеми використання інформаційних технологій в навчальному процесі приділяють увагу багато науковців, а саме: Т. В. Бодненко, Й. М. Петрович, Г. В. Славко, Ю. В. Триус, О. А. Щербина та ін.

Спираючись на проведенні дослідження науковців розглянемо специфіку використання LMS MOODLE як елементу дистанційного навчання під час карантину COVID-19.

**Мета статті** – визначити переваги та недоліки використання LMS MOODLE для дистанційного навчання економічних дисциплін майбутніми фахівцями галузі управління та адміністрування під час карантину COVID-19.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Згідно з освітніми стандартами, на самостійну роботу здобувачів в українських закладах вищої освіти має припадати від 1/3 до 2/3 навчальних годин. Відомо, що на практиці цей показник вже давно наближається до своєї верхньої межі, а із врахуванням відсотку відвідуваності занять, який останнім часом істотно знизився, фактична частка самостійної роботи здобувачів вищої освіти є значно більшою. За таких умов практично неможливо забезпечити належну якість вищої освіти без використання сучасних технологій дистанційного навчання, електронних освітніх ресурсів, особливо, враховуючи велику кількість навчальних дисциплін, методичне забезпечення яких потребує постійного оновлення [8].

У більшості вітчизняних закладів вищої освіти застосовується система MOODLE (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment), яка представляє собою відкриту систему управління навчанням, орієнтовану на організацію взаємодії між науково-педагогічним працівником та здобувачем, та організацію дистанційних курсів. MOODLE відноситься до автоматизованих інформаційних систем класу LMS (Learning Management System). За даними офіційного сайту MOODLE [2] цією системою користуються більш ніж у 30000 закладів освіти багатьох країн світу для організації дистанційного навчання, її перекладено майже на 80 мов, у тому числі і на українську.

За допомогою LMS MOODLE науково-педагогічний працівник може створювати та керувати самостійно дистанційним курсом, тобто власноруч контролювати доступ до своїх навчальних курсів, використовувати часові обмеження, створювати системи оцінювання знань, контролювати надсилання на перевірку виконаних здобувачами практичних завдань, дозволяти або забороняти здобувачам перездавати контрольні завдання (рубіжні, підсумкові (залік, іспит)) тощо. LMS MOODLE є гнучкою системою, адже її можна використовувати, як в аудиторіях закладу вищої освіти, так і для самостійної роботи вдома.

Процес впровадження і подальшого застосування різноманітних складових інформаційно-освітнього середовища обов'язково спирається на ряд принципів,

зокрема: ресурсної забезпеченості, системності, адаптивності, практичної спрямованості, захищеності, прозорості, результативності та мобільності. Цей процес сприяє формуванню та розвитку інтелектуального потенціалу здобувачів, удосконаленню форм і змісту освітнього процесу, впровадженню комп'ютерних методів навчання, що надає можливість вирішувати проблеми підготовки фахівців на більш якісному рівні з урахуванням світових вимог. Результатом такого впровадження стає удосконалення управління освітнім процесом, індивідуалізація навчання, підвищення якості навчання на всіх рівнях підготовки фахівців, організація систематичного контролю знань, інтеграція освітньої, дослідницької та практичної діяльності, можливість враховувати психофізіологічні особливості кожного здобувача, науково-педагогічного працівника тощо [3].

Проблема формування інформаційно-освітнього середовища набула ще більшої актуальності в умовах тотального карантину, пов'язаного з пандемією COVID-19 в усьому світі. Як і переважна більшість закладів вищої освіти України, Центрально-український національний технічний університет, зіштовхнувся із раптовим припиненням академічної (аудиторної) форми навчання і переходом на дистанційне навчання з причини пандемії COVID-19 у березні 2020 року, без можливості швидко зорієнтувати здобувачів освіти щодо специфіки навчального процесу впродовж періоду карантину.

Основною проблемою виявилась непередбачувана тривалість жорсткого карантину та неможливість проводити заняття у змішаній формі, шляхом поєднання проведення занять face to face та online. Таким чином, 2020 рік поставив перед вітчизняною системою вищої освіти умову обов'язкового запровадження дистанційного навчання, а деякі освітні заклади зіштовхнулися із великою проблемою щодо швидкої організації дистанційного навчання з нуля. Для цього вони запроваджували у навчальний процес Zoom, Skype, Meet, так як їх використання не вимагало формування масиву навчального матеріалу. Ті ж заклади вищої освіти, у яких раніше була запроваджена система LMS MOODLE мали перевагу над іншими, так як вже мали розроблені дистанційні курси. Так, наприклад, сайт дистанційної освіти Moodle ЦНТУ [4] у Центральноукраїнському національному технічному університеті почав працювати з 5 січня 2016 року та має тематичний формат дистанційних курсів. Формування дистанційних курсів науково-

педагогічними працівниками університету здійснювалось поступово, проходячи три рівні готовності:

– найпростіший дистанційний курс (містить організаційні питання, інформацію про навчальну дисципліну, силабуси, робочі програми, літературу);

– простий дистанційний курс (містить, крім вищенаведеного лекційний матеріал, розроблені семінарські, практичні, лабораторні заняття, завдання для самостійного виконання);

– звичайний дистанційний курс (містить, крім вищенаведеного масив тестових завдань за темами, з яких сформовані тести для різних видів контролю (поточного, рубіжного, підсумкового)).

До пандемії сайт Moodle-ЦНТУ використовувався для підтримки денної форми навчання та організації заочної (дистанційної) форми навчання в університеті. Дані наведені на рис. 1 свідчать про те, що впродовж 2020 року кількість курсів збільшилась на 10 відсотків, при цьому було дозавантажено 28 відсотків навчально-методичного матеріалу (підручники, посібники, лекції, практичні, лабораторні заняття тощо). Звернемо увагу, що кількість тестових питань збільшилась у два рази, що пояснюється необхідністю проведення літньої заліково-екзаменаційної сесії у дистанційному режимі, а також показує основну перевагу LMS MOODLE як елементу дистанційного навчання.

Проте, використання лише системи LMS MOODLE, як елементу дистанційного навчання під час карантину, нам, як викладачам, окреслило певні проблеми, зокрема: недостатній особистий контакт зі здобувачами освіти, слабкий зворотній зв'язок з ними, а також інтуїтивне розуміння, що виконання практичних завдань та тестів дистанційно є недосконалим. Залишалось відчуття браку дискусій зі здобувачами освіти та недосконалого розуміння змісту навчального матеріалу або особливостей проблем, які ставить перед ними тематика тої чи іншої навчальної дисципліни.

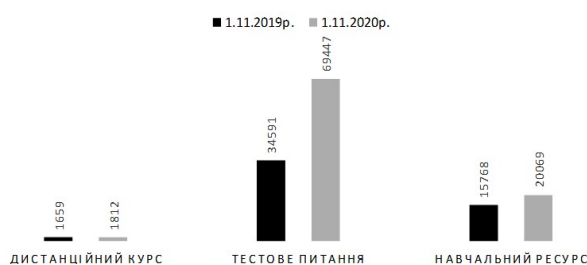


Рис. 1. Статистика сайту Moodle-ЦНТУ за 2019-2020 рр.  
Джерело: складено авторами на основі [7]

Досвід використання LMS MOODLE для дистанційного навчання при неможливості проведення академічних (аудиторних) занять або при змішаному навчанні дозволяє виділити такі головні його переваги:

- наявність дистанційних курсів, які містять масив навчальних матеріалів та доступність до них здобувачів університету;
- можливість у будь-який зручний для здобувачів час ознайомитися, переглянути, опрацювати навчальні матеріали на дистанційних курсах;
- доступність асинхронного виконання різноманітних практичних завдань та завантаження відповідей для перевірки викладачем у системі курсу;
- проходження тестів у зручний час для здобувачів із одночасною можливістю встановлення термінів виконання завдань відповідно до графіку навчального процесу.

Втім, використання LMS MOODLE для дистанційного навчання за неможливості проведення академічних занять або при змішаній формі навчання має і певні недоліки:

- неможливість проведення в системі достовірної ідентифікації здобувача;
- збільшення можливостей у здобувача освіти для різноманітного шахрайства при проходженні тестових завдань та при розв'язанні практичних завдань (наприклад, списування, проходження тестових завдань іншими особами, використання Інтернет-мережі, підказування один одному тощо).

Запропоновані науковцями [5, 9] рекомендації щодо вирішення проблеми прямої та непрямої ідентифікації здобувача в LMS MOODLE, на нашу думку, не вирішують повністю проблему.

Досвід закладів вищої освіти свідчать, що укладання угоди зі здобувачем під час реєстрації в LMS MOODLE або зарахування на дистанційний курс, у якій здобувач попереджається про можливі наслідки спроб обману, його відповідальність за це та, у якій здобувач надає свою згоду на приховане відстеження його дій у системі дистанційного навчання з перелічуванням декількох методів відстеження значною мірою зменшує відсоток тих, хто удається до шахрайських дій [5].

На нашу думку, вирішення цієї проблеми можливе із використанням для опитування здобувачів таких платформ, як Kahoot та Poll Everywhere, що надає додаткову можливість ідентифікації здобувачів за номером їхнього телефону та електронною адресою.

Окреслена вище ситуація спонукала нас провести опитування здобувачів факультету обліку та фінансів Центральноукраїнського національного університету щодо їхнього

ставлення до дистанційної освіти впродовж весняного семестру 2019 – 2020 навчального року. За результатами анкетування позитивно оцінили якість дистанційних курсів 48,3 % здобувачів, негативно – 34,5 %, нейтрально – 17,2 %. Отримані результати свідчать про те, що незважаючи на певні труднощі, що виникали під час дистанційного навчання, здобувачі готові до використання дистанційних методів освіти і, навіть, виділяють наступні переваги (рис. 2), головні з яких:

- можливість одночасно навчатися та працювати (32,4 % опитаних);
- та планування більш гнучкого графіка навчання (29,7 %).

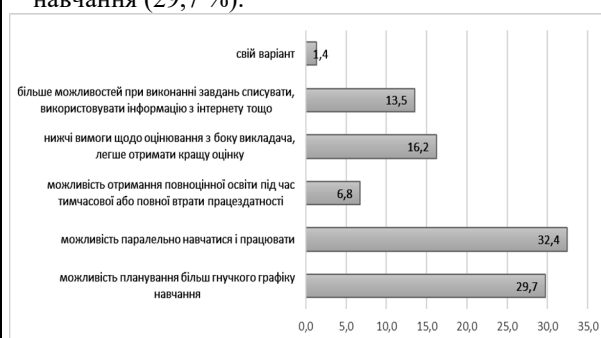


Рис. 2. Переваги дистанційного навчання, %  
Джерело: складено авторами

Опитування показало наявність такого негативного явища серед здобувачів, як бажання списувати при виконанні завдань в LMS MOODLE та розуміння неможливості з боку викладачів проконтролювати самостійне виконання завдань. З іншого боку, цікавим фактом стало те, що здобувачі до переваг віднесли можливість довше спати і не витратити коштів та часу на дорогу до університету.

Необхідно зауважити, що анкетування, крім переваг, виявило низку проблем та труднощів, з якими зустрілися здобувачі освіти під час дистанційного навчання (рис. 3).

Основною проблемою, на нашу думку, стала здатність самостійно опрацювати лекційний матеріал та виконувати практичні завдання без допомоги науково-педагогічних працівників. Пояснюється це тим, що при створенні дидактичного навчального матеріалу в системі дистанційної освіти ЦНТУ, викладачі не враховували ситуацію, коли це стане повноцінною заміною проведеного академічного заняття face-to-face.

Тому для вирішення наведених проблем вважаємо за необхідне додатково використовувати платформи з можливістю реального спілкування, таких як Zoom, Skype, Meet тощо для проведення лекційних та практичних занять.



Рис. 3. Головні проблеми під час дистанційного навчання, %  
Джерело: складено авторами

**Висновки та перспективи подальших розвідок наперед.** Використання дистанційних методів навчання – це вимога сучасного світу. Комбінація академічної та дистанційної форм навчання стає необхідністю на найближчі роки. Тож, вважаємо за доцільне, продовжувати вдосконалювати та комбінувати різні форми навчання в ЦНТУ впродовж та у період без пандемії.

Для підвищення ефективності навчання варто комбінувати використання асинхронних платформ Moodle або Google Classroom із застосуванням можливостей синхронного проведення занять у Zoom, Meet, Skype тощо, що дозволить візуалізувати навчальний матеріал за допомогою презентацій в Microsoft PowerPoint або Adobe Flash. Таке поєднання, насамперед, спростить опанування навчального матеріалу здобувачами вищої освіти, враховуючи когнітивні особливості сучасного покоління, з одного боку, та спростить науково-педагогічним працівникам подачу навчального (лекційного, практичного) матеріалу, з іншого, у більш наочному ємному вигляді для ефективного, зручного, простого його розуміння, засвоєння та запам'ятовування. Слід підкреслити, що набутий досвід онлайн-навчання під час карантину COVID-19 та подальше вдосконалення механізму дистанційного навчання шляхом використання схеми Moodle (Google Classroom) + Zoom (Skype, Meet) + Microsoft PowerPoint (Adobe Flash) розширює можливості використовувати його для навчання осіб з особливими освітніми потребами для отримання ними професій в галузі управління та адміністрування, а саме: бухгалтера, маркетолога, фінансиста тощо.

**СПИСОК ДЖЕРЕЛ**

1. Бодненко Т. В. Використання в LMS MOODLE у процесі навчання дисциплін з автоматизації виробництва майбутніх фахівців комп'ютерних систем. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і*

*технологічної освіти.* Том 2, № 7, 2015. С. 21–26.

2. Офіційний сайт системи Moodle. URL: <https://moodle.org/mod/page/view.php?id=8174> (дата звернення 01.11.2020 р.)

3. Петрович Й. М., Римар Ю. М. Інформаційні системи управління навчальним процесом у ВНЗ: порівняльний аналіз. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Львів: Логістика, 2012. № 735. С. 167–175.

4. Сайт дистанційної освіти ЦНТУ. URL: <http://moodle.kntu.kr.ua> (дата звернення: 01.11.2020 р.)

5. Славко Г. В. Непрямі методи ідентифікації користувачів Moodle. *MoodleMoot Ukraine 2020. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle:* тези доп. VIII міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Київ, 22 трав. 2020 р.). URL: <https://2020.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=30> (дата звернення: 02.11.2020 р.)

6. Триус Ю. В. Використання системи підтримки дистанційного навчання ЧДТУ на базі Moodle в умовах карантину. *MoodleMoot Ukraine 2020. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle:* тези доп. VIII міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Київ, 22 трав. 2020 р.). URL: <https://2020.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=41> (дата звернення: 02.11.2020 р.)

7. Філімоніхін Г. Б. Статистика офіційного сайту дистанційної освіти ЦНТУ на базі Moodle станом на 20.11.2019 р. URL: <http://moodle.kntu.kr.ua/mod/forum/discuss.php?d=258> (дата звернення: 03.11.2020 р.)

8. Щербина О. А. Досвід реалізації першого етапу проекту з впровадження змішаного навчання в університеті. *MoodleMoot Ukraine 2019. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle:* тези доп. VII міжнародна наук.-практ. конф. (Київ, 24 трав. 2019 р.). URL: <http://2019.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=24> (дата звернення: 04.11.2020 р.)

9. Slavko G., Serhiienko S. and Herasimenko L. Digitalization of Electrical Engineering Education and Automatic Assessment of Study Results. *2019 IEEE International Conference on Modern Electrical and Energy Systems (MEES),* Kremenchuk, Ukraine, 2019, pp. 414–417.

**REFERENCES**

1. Bodnenko, T. V. (2015). *Vykorystannia v LMS MOODLE u protsesi navchannia dystsyplin z avtomatyzatsii vyrobnytstva maibutnikh fakhivtsiv kompiuternykh system.* [The use of LMS MOODLE in teaching disciplines of manufacturing automation future specialists of computer systems].

2. *Ofitsiyni sait systemy Moodle.* [Official site of the Moodle system].

3. Petrovich, J. M. & Rymar, Y. M. (2012). *Informatsiini systemy upravlinnia navchalnym protsesom u BNZ: porivnialnyi analiz.* [Information systems of educational process management in higher education institution: the comparative analysis].

4. *Sait dystantsiinoi osvity TsNTU.* [CNTU. Website of distance education].

5. Slavko, G. V. (2020). *Nepriami metody*

identyfikatsii korystuvachiv Moodle. [Indirect methods of Moodle user's identification]. Kyiv.

6. Trius, Y. V. (2020). *Vykorystannia systemy pidtrymky dystantsiinoho navchannia ChDTU na bazi Moodle v umovakh karantynu*. [The use of distance learning based on Moodle ChSTU in terms of quarantine]. Kyiv.

7. Filimonikhin, G. B. (2019). *Statystyka ofitsiinoho сайту dystantsiinoi osvity TsNTU na bazi Moodle stanom na 20.11.2019 r.* [Statistics of the CNTU Official website of distance education – Moodle, November 20, 2019].

8. Shcherbyna, O. A. (2019). *Dosvid realizatsii pershoho etapu proektu z vprovadzhennia zmishanoho navchannia v universyteti*. [Experience of the first stage implementation the project of blended learning at the university]. Kyiv.

9. Slavko, G., Serhiienko, S. and Herasimenko, L. (2019). *Otsyfrovka elektrotekhnichnoyi osvity ta avtomatychne otsynuvannya rezul'tativ doslidzhennya*. [Digitalization of Electrical Engineering Education and Automatic Assessment of Study Results]. Kremenchuk.

#### ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

**МЕЛЬНИК Тетяна Андріївна** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Центральноукраїнського національного технічного університету.

**Наукові інтереси:** сучасні методи викладання страхування та страхового менеджменту у закладах вищої освіти.

**ВОЛЧКОВА Галина Костянтинівна** – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економічної теорії, маркетингу та економічної кібернетики Центральноукраїнського національного технічного університету.

**Наукові інтереси:** сучасні методи викладання макро- та мікроекономіки, методика викладання у вищій школі, соціальна відповідальність.

#### INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

**MELNYK Tatiana Andriivna** – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Centralukrainian National Technical University.

**Cycle of scientific interests:** modern methods of teaching insurance and insurance management in higher education institutions.

**VOLCHKOVA Halyna Kostyantynivna** – Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer of the Department of Economic Theory, Marketing and Economic Cybernetics, Centralukrainian National Technical University.

**Cycle of scientific interests:** modern methods of teaching macro – and microeconomics, methods of teaching in higher school, social responsibility.

Стаття надійшла до редакції 17.12.2020 р.

УДК 159.92

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-111-116

**МЕЛЬНИЧУК Ірина Ярославівна** –

кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3545-2117>  
e-mail: [melnichukiy@gmail.com](mailto:melnichukiy@gmail.com)

**МЕЛЬНИЧУК Сергій Костянтинівич** –

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6507-3946>  
e-mail: [sergiymelnichuk8@gmail.com](mailto:sergiymelnichuk8@gmail.com)

### ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ СЕНСУ ЖИТТЯ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ОНТОГЕНЕЗУ

**Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.** Потреба в розумінні сенсу свого існування, усвідомлення свого життєвого призначення – одне з найвищих прагнень людської душі. Цей складний процес духовного осягнення себе та світу відбувається у процесі роздумів, переживань з приводу різних подій, а також планів на майбутнє.

Уявлення про сенс життя складається у процесі діяльності людини та залежить від соціального становища, способу життя, світорозуміння, конкретної ситуації тощо. На сьогоднішній день у зв'язку з великим впливом сучасних технологій: мобільних телефонів, комп'ютерів, мережі Інтернету, високих темпів росту автоматизації суспільного життя, кардинально змінилися і